

Rend és kaland - perpatvar nélkül

Görözdi Lilla és Gnándt Ferenc kiállítása a Nádor Galériában

2014. szeptember 23.

Figyelmeztetem magam: nem lehet szerepzavarom, amikor a pécsi Művészeti Kar művészettörténet tanáraként kritikai megjegyzésekkel illetem két hallgatóm kiállítását. Hiszen magunkról írok. Elő kell adnom kétségtelenül meglévő előítéleteimet, amik kizárólag abból a tényből származtathatók, hogy Görözdi Lilla és Gnándt Ferenc egyetemi hallgatók nagy figyelemmel vettek mindig részt a kurzusaimon, futó beszélgetések során folyamatosan megerősítették bennem a hitet afelől, hogy felfogják és elfogadják a hivatásukhoz kötött szakmai örökség, a "céh" ma már "csak" intellektuális - informális jelenlétét. Ezért nem is tűnnek alkotó mozdulataik a "szakítás", vagy kiszállás műveleteinek. Miközben nem teszik azt sem kétségessé, hogy a képzőművészet nem a "kéz ostoba megdicsőülése", hanem az "ész szemének" kivételes terepe. Csak mint egy önkritikus megjegyzést vetem be, tudom én nagyon jól, hogy többeknek visszatetszőek lehetnek az elhangzó "nagy szavak". A megszólalás ma kíváncsító tónusa cértörő, aforisztikus, rövid és lehetőleg megkerüli a valódi vélemény, esetleg ítélet kifejezését.

Lilla és Ferenc végzős művésznövendékek. Figyelemre méltó művészek, akiket ebben a minőségükben bizony még kevesen ismernek. Megnyilatkozásuk a Pécs központjában lévő kiállítóteremben azonban értékelhető a nyilvános beavatás eseményeként is. Az alkalom és a hely elfeledteti alkotóval és a nézővel az egyetem sok mindenre rávetülő funkcióit. Amelyek között az elhárítás, a teljes felkészültség állapotáig folyamatosan jelen lévő "védőernyő" is ott van. Mindezek itt már alig látszanak, szinte egyáltalán nem érzékelhetőek. Ez itt már a városközpont. Köröskörül képtár, múzeumok, galériák. A kultúra valóságos működésének vegykonyhái. A két kiállító művész itt már a tényleges nyilvánosság markába került, a művekkel kapcsolatban megfogalmazható ítélet sem szükségszerűen kell, hogy számoljon művészetpedagógiai elő-, és háttérfeltételekkel, a látótérben közismerten ott lévő oktatók részéről megnyilvánuló fejlesztési elképzelésekkel. A tanárok, idősebb pályatársak szempontjaival. És ebben a helyzetben talán nem szerencsés különösebb figyelmet szentelni azokra a szellemi klímához tartozó díszítményekre sem, amelyek az "iskolához tartozás" bizonyítékeként szolgálhatnak. Merthogy a függetlenségben megformált kiállítás minden darabja az önállóságról szól. Az elszakadásról mégis, amelyben minden eddig említett körülménytől és megfontolástól - a művészmesterség önállóan felépített célrendszerén keresztül - távolságot tartva immár az lesz a lényeges, amit személyesen megtapasztalva, kikísérletezve, terhelési próbákat elvégezve és saját szignóval fémjelezve előadhatnak.

A Nádor Galéria koszlottan romantikus kényszerkulisszái között különösen komoly szakmai feladat előállítani azt a megnyilvánulási módot, amely a természetesen adott "örömforrást", a falak változatos falazásfaktúráit, az élő betonkoszorúkat és az azokból kiálló plasztikai "csúcsteljesítményeket", port, délutáni ellenfényeket, stb., stb. vagyis a romgaléria magában való esztétikai intenzitását másodlagossá képes tenni. A legtöbb (rossz és közepes értékű) kiállításnak, vagy vizuális természetű mutatványnak igen jól tesz ez a generális miliő. Nagy látványereje van, amiben megengedett a teljes összevisszaság is. A hasonlót terével, kiterjedésével intenzívvé teszi, a nem hasonlónak szimfonikus méretű kontrapunktaként szolgál. A jó művészet, - amely elvárja a vele kapcsolatba kerülőtől, hogy csak rá figyeljen, csak belőle olvasson ki eligazító üzeneteket - alapos körütekintésre kényszerül, amikor a Nádor Galéria tereiben kívánja remélt hatását elérni. Olyan kényszerekkel bővül az amúgy sem csekély jelentőségű kiállításrendezői feladat, amely az eseményt magát megelőzve már sokkal korábban mélyreható döntéseket követel. Ezek mindegyikének mélyén az a felismerés

Görözdi Lilla és Gnándt Ferenc a kiállítás megrendezése előtt már hónapokkal elkezdték mérlegelni, hogy saját törekvéseik keréketörése nélkül miképpen lehetséges "alkotótársként" nem eleve vereségre ítélve birokra kelni a Nádor Galéria nagyhatású rom-élményével? A befejezetlenséget és bizonytalanságot sugalló, kulturális kódokkal "terhelt" architektúra patchworkjével? A tökéletesen meggyőző problémamegoldási kísérlet az első, igen értékes művészi fegyvertény a számomra. Mindezideig kevés ehhez foghatóan mértéktartó, a körülmények hatalmát felfogó és ahhoz alkalmazkodó, többször vele igen értő dialógust lefolytató megoldást láttam ezen a helyen.

Az északi belső térben Görözdi Lilla *Hinta* című térberendezése uralt ugyan mindent, de szinte arisztokratikusan szerények és magabiztosan elkülönülők - a szerzőtárs munkáitól és vakolattól megfosztott falstruktúráról - Görözdi Lilla *Telihold, folyópart, Maszk, Vigasztaló zöld kéz Maci, Szakállas vízi szörny, Kapaszkodó* című, 2014-ben készült remekbe szabott "miniatűrái is (karton, vegyes technika, 30 x 30 cm). Színkeverésük opálosan "legyengített" hatásaiban a személyesség, a formák geometrikus egyszerűsödés felé törekvő, szinte ornamentális áttekinthetőségében az alkotón kívül létező és elfogadható "rend" ideája lüktet. A remekül eltalált lépték, a paszpartu elegáns kivágása egyaránt jól szolgálja az épített környezettől való teljes és ellentmondást nem tűrő elkülönülés itt igen kíváncsi döntését.

Görözdi Lilla, *Telihold, folyópart, Maszk, Vigasztaló zöld kéz Maci, Szakállas vízi szörny, Kapaszkodó* (2014). Karton, vegyes technika, 30 x 30 cm

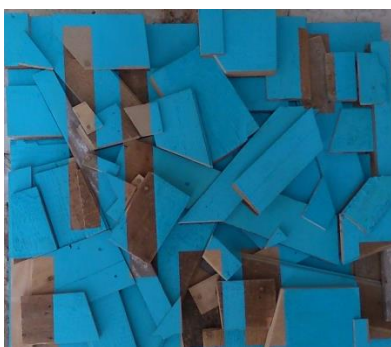
A festőtárs, Gnándt Ferenc kiállított műveiben exponált indítás felől nézve a monumentális plasztikai végmegoldás irányában hat látványos gondolatnak Görözdi Lilla *Hintája(Kötéltánc)* . Mintegy összeköttetést teremt a szerzőtárs munkáiban megjelenő, számos plasztikai és vele egyenértékű, egymást feltételező festői beavatkozással. Érdekes és rejtettségekben is izgalmas felismeréshez vezet, amikor látjuk, hogy mindaz a tér-játék, a rondaságnak, vakotás felületeknek értelmet adó ellenpont rendszer, amivel Gnándt Ferenc kísérletezik, a kreativitásnak egy másik szintjén mint kap értelmet. Egyszerre szegény (deszka, fűrészelés, függesztés) ugyanakkor más tekintetben pedig gazdag (anyagszerkezet, struktúra, térbeli kiterjedés bonyolultsága, kötélt és bogok, barnás-okker, bíbor színek, stb.) kifejeződése a "rend és kaland" kettősversenyének. Eszünk ágában nincs tételes azonosságokat keresni, vagy felmutatni a két alkotó között, mégis meg kell állapítanunk, hogy a személyesség és a törvényisztelet, az egymás megnyilvánulásaira és a környezetre irányuló figyelem okán mégis kényszeresen gondolunk arra, hogy mindketten ugyanazon kérdéseket és lehetőségeket járják körül. Intimitásról látszólag nem is beszélhetnénk Gnándt Ferenc itt kiállított munkáinak többsége okán, mert azok kemények, nem terheltek a személyiséget közvetlenül kifejező formai jegyekkel, mégis vannak a műveiben fokozatok, amiknek következményei mintha a Görözdi-féle *Hinta (Kötéltánc)* "végekifejleteként" éppúgy elfogadhatók lennének, mint Lilla kis festett munkáiban, vagy egy-egy színes faág-kalligráfiájában. A *Hintához* közelítés a kiállítás egyik rejtett készítése. Görözdi Lilla további helyiségekben megmutatott többi munkájának sokszorosan rétegzett alap-, és részkérdését felismerve jut el a néző az egységesítés-tömörítés feladatát betöltő hintarendszer elfogadásához, amelyben valahol még a szórakoztató, szabadidős és cirkuszi, valamint sportelemeket tartalmazó motívumok is megtalálhatóak. Miközben a galéria egyetlen természetes délutáni attrakció forrása és adottsága, az erős és csillapíthatatlan nyugati fények beáramlása a nagy üvegfelületeken valóban szellemi természetűvé változtatják a káprázatban még felismerhető függőleges zsinórzatot, a sokféle szinten, más-más irányba beállított deszkalapokat. Ott ülünk a hintán, káprázó szemmel kapaszkodunk bíbor kötélzetébe, pár perc után kerengeni kezd a pállott cella, távolról halk térszene. ("Rémlik, mintha vérzene" - mondotta a költő). Sramli alighanem.

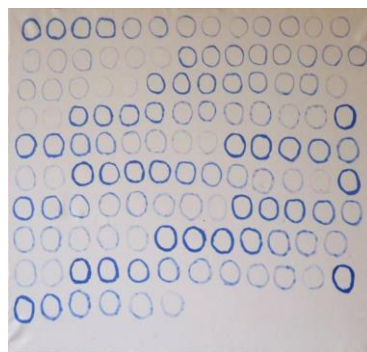
Görözdi Lilla, *Vonalak*. 2014. Festett uszadék fa, változó méret **Rajz (házikó) 2014. Festett uszadék fa / változó méret**

A festett uszadékfákból összegyűjtött rajzi alapanyagok a legegyszerűbb térkijelölésektől a kifejezetten disegna-alapú tömör "grafikai" kifejezésig kínálják magukat a legkülönbözőbb kreatív műveletekre. Az alkotó cselekvőképeség kétségtelenül lefojtott performatív kapacitásai éppúgy megvannak ezekben a szerény ág-rajzolatokban, mint a jelalkotás kiinduló és minimál ösztönzéseire történő utalás, amely így, ebben a gondos kidolgozásban, csillogó festéseivel a mindenkori indulás (archetipikus) tapasztalatát tartja a figyelem előterében. Visszalépni újra? A kérdés jogossága felől ma keveseknek van már kétsége, a művészet világhallapota a kételyeknek olyan sokaságát állítja, hogy az előbbi kérdés csak okszerű lehet.

De akkor itt állnak az ág rajzolatok természetközelsége mellett Gnádt Ferenc *Kék I-II.* című festett fa reliefjei. Itt vannak a falra feltett sárga lemezekből felépített paralelogramma hálózatok, amelyekből a szem és vizuális fantázia rekonstruktív képességei a „mellett-alatt-felett–nyitott-takart, stb.” térbeli esélyeit rajzolják körül. Igazi, komoly konceptuális bizonyításként tételeződnek, miközben élvezetes ellenpontot adnak a falazat zavaros ipari struktúráival is párbeszédbe elegyedve. Mindez csupán azért következik egyébként be, mert a mű léptéke tökéletesen illeszkedik az architektúráéhoz, akár geometrikus árnyékrajzaként a falban eltüntetett, vagy ott rejtőzködő tartószerkezeteknek. Ezek persze játéklehetőségek, de mutasson valaki műalkotást, amelynek „ne jött volna jól”, ha fogalmakkal, vagy ténylegesen akár, játszani lehetett vele. Mint a *Körhintával*. „Nem játék ez...” – mondja erre sokat sejtető dörmögéssel Gnádt Ferenc. És valószínűleg igaza van. A szabályos és szabálytalan, a halomban egymásra hányt hulladék alakzatai, és a rájuk vetített „festői” elgondolás, vagyis a látható-tapintható természetének eltérő voltából „építkeznek” a két relief. Valamiképpen a káosznak és az egyszer bőbeszédűen, egyszer szűkmarkúan adagolt rendteremtés találkozásának jelképi értékű vetélkedését idézik meg. A vetélkedésben részt vesz a sárgásbarna faanyag keresetlen és stilizálatlan nyersessége és a kiválasztott pigment (kék) komplementer tónuspárbaja, de a nyers anyagmintázat elrendeződésének belső méretviszonyait szabályosba transzponáló festői beavatkozás alkalmazkodó rajzolata is. Mintha mindez a művész javaslata volna egy rendezettebb, harmonikusabb viszonyrendszerben megvalósított eligazításra, vagy a rendezettség egy állékonyabb alakzatának megtalálására.

Gnádt Ferenc, Kék I. Festett fa (2014), 80x90x16 cm Kék II. Festett fa (2014), 80x90x16 cm

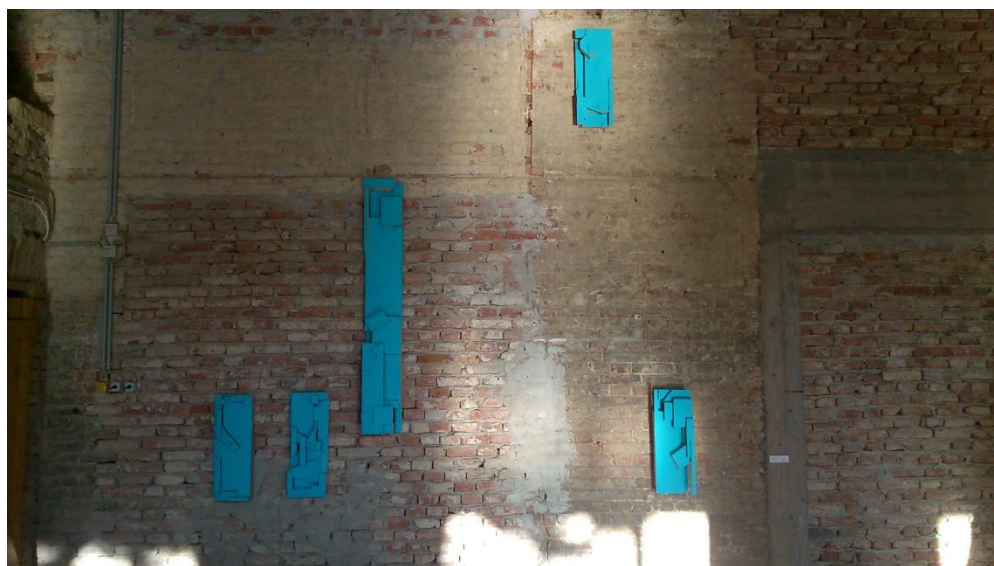
**Görözdi Lilla, Rajz (2014). Festett uszadék fa, változó méret
100 cm**

123 db kör (2014).Olaj, vászon, 80 x

Görözdi Lilla kézzel rajzolt körökből szerkesztett olajképei a befejezetlenségnek állítanak emléket, de mert ez a program nyilvánvalóan befejezett műalkotásokban mutatkozik,

jókedvűen gondolunk arra, hogy lám még a hatvanas-hetvenes évek konceptuális ötletei (Tim Ulrichs, Halász Károly) is milyen jóízűen lazulnak fel a kézimunka érzékiségével előadott és szerény esendőséggel vállalt felületeken. Ahol a főkérdés egyáltalán nem a számosságokkal való játékban van (70, 123, 4...), hanem annak a "történésnek" a bekövetkezésében, ami az ecseten lévő festék fogyása, a jelhagyás intenzitásának csökkenése nyomán áll elő. A kép leírása maga is jelzi, hogy a lényeg az elindított folyamat követése. Alkotóként és nézőként is teljesen azonos feladat. És e helyt újracsak a művészettörténet hasznáról szólhatnánk. Hiszen az itt mutatkozó integratív törekvések bármennyire is eredeti tartalmakat és nyelvi jeleket hoznak létre, ezek "olvasásában" alig átléphetők az utóbbi negyven esztendő művészeti tényei.

A helyzet az, hogy Gnándt Ferenc friss munkáival minden Görözdí Lilla-mű előtt és szemléje közben lehetett volna foglalkozni. Az egymásnak adott inspirációk az emberi és művészi együttműködés igen bajtársias és úgyszólván frontot (egységet) képező közegét hozták létre a kiállításon. Ez tény, és a kiállított művek készítenek is a vélelem igazolására. Egyedi megoldásaiban talán egyoldalúbb, több plasztikai elemből építkező gyakorlat Gnándt Ferencé. Ő is átlépi a hagyományos műtárgyforma határait, és éppen úgy, mint partnere, ő is eljut az architektúrális hasonulás követelményével való szembenézésig. De szemlélete, ami a kezét mozgatja, alapvetően a magában való, elvont plasztikai jelbeszéd alaposan elsajátított múltja felől érthető meg igazán. Ez a megfogalmazás akár eklektikus kifejeletket is jelenthetne, erről azonban nincs szó. Nagyonis egységes és tömör mindaz, amit Gnándt állít. Csakhogy minden munkáját átlevegőzteti a gondolatoknak az a sokasága, amit az elvont képzőművészet utóbbi száz éve hozzáférhetővé tesz.

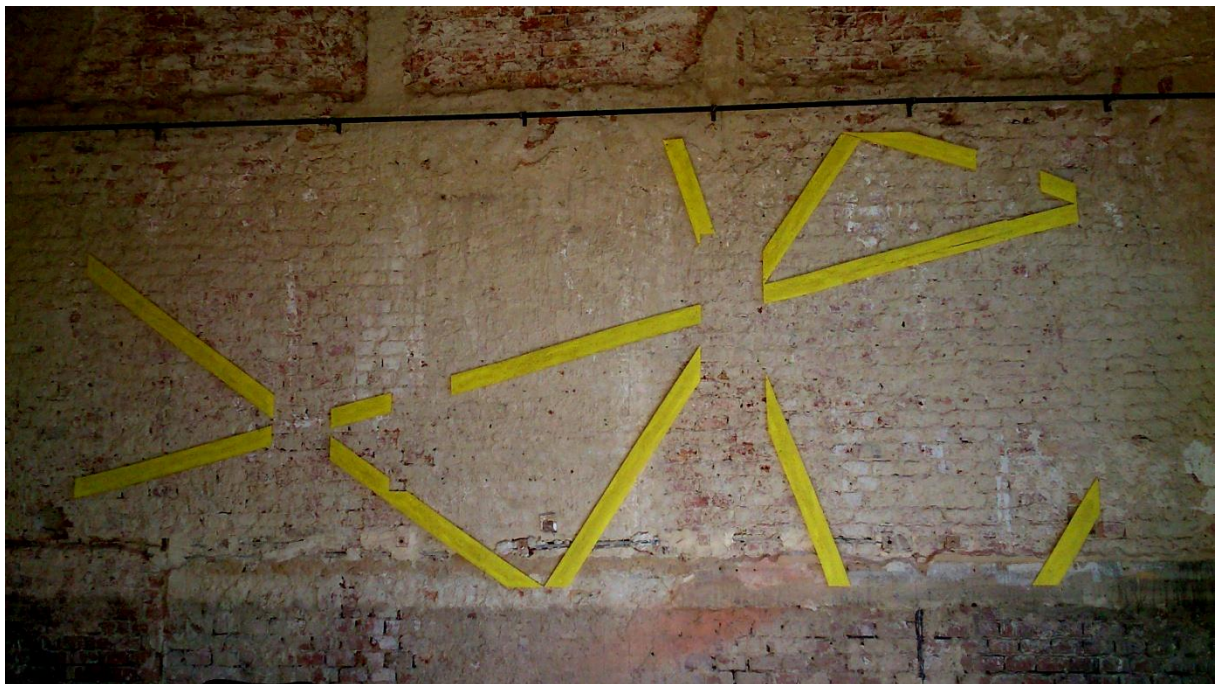
Gnándt Ferenc, 5 db kék négyzet (2014). Festett fa, 326,5 x 326,5 x 21 cm

A deszkából ácsolt bonyolult szerkezetű plasztikák közléseibe akarva-akaratlanul is felszívárog minden, amit a vizuális művészetek mindezeideig a rendteremtés szándékával napirendre tűztek, illetve a festői-plasztikai kifejezés közötti kapcsolat elmélyítése érdekében megvalósítottak. Igen nagy feladat ebben a körben igaz és eredeti megoldásokra lelni, Gnándtnak sikerült. Igaz, abban a kísérteties kalandban lényeges szerepet kapott az egykori Nádor-kávéház álfunkcionális vizuális-plasztikai környezete. Kihívóan követelte meg a közvetetten kritikai tartalmú mondanó megvillantását, amelyben a humánus, építéssel értékteremtő és gondos gyakorlattal elegyes szándékok is megmutatkozhattak. Olyan

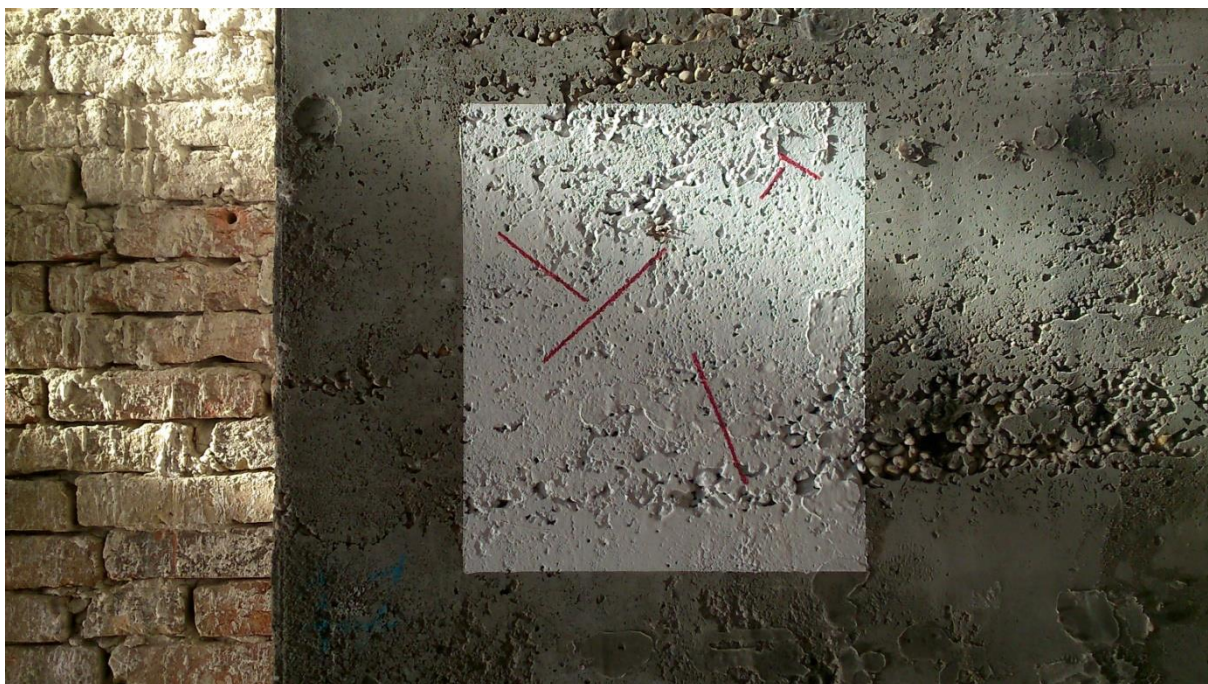
ellenpontok, amelyekben az elme és formateremtő érzelmek állítják anyagba a kétségbevonhatatlanná vált tételt: a művészet koncentrált esély arra, hogy akár szófukar és tömör alakzatokban, de harcba szálljunk a zavarosan bőbeszédű hablatyolással, gondatlansággal és gondozatlansággal. Nem tudjuk még, hogy Gnádt Ferenc munkái miképpen hatnának a "harctéren" kívül, csak azt biztosan, hogy e helyt a "vezér" jó döntést hozott. És közben persze a festett kép-domborműveknek megvan a magukra vonatkoztatható programja is. Részleteiben vannak allegorikus szálak, amik valójában a képzőművészet belső lehetőségeit tárják fel. Önálló problémákat vetnek fel, amikor a domináns plasztikai szólamokra egy attól eltérő logikájú, vetítést szimuláló alakzat kerül, a nyers szobrászati dimenziókat "megszelidítő" kezdeményezésekként. De akkor is, amikor birtokba veszik úgyszólván az egész plasztikai előadást és mindent egy más szerkezetű, léptékű kék pigmenttel leplezik. (*Kék I-II.*) A sárga szivacsból készült térkijelölések a zavarosan mocskos felületre varázsolják az ész és elegancia megteremthető valószínűségét. (*Egyenes*)

Figyelemre méltó és bátor kiállítást láttunk. Jómagam sajnálom, hogy nem volt hosszabb ideig látható, és, hogy értékelésére olyan kevés mérvadó fórum vállalkozott.

Aknai Tamás

Gnádt Ferenc, *Egyenes* (2014). Szivacs, változó méret

Gnádt Ferenc, *Négyzet* (2014). Akvarell, ceruza a falon